

RAS för Sveriges nationalras – Jämthunden.

Utarbetad av Svenska Jämthundklubben och Svenska Älghundklubben.

2023 – 2027

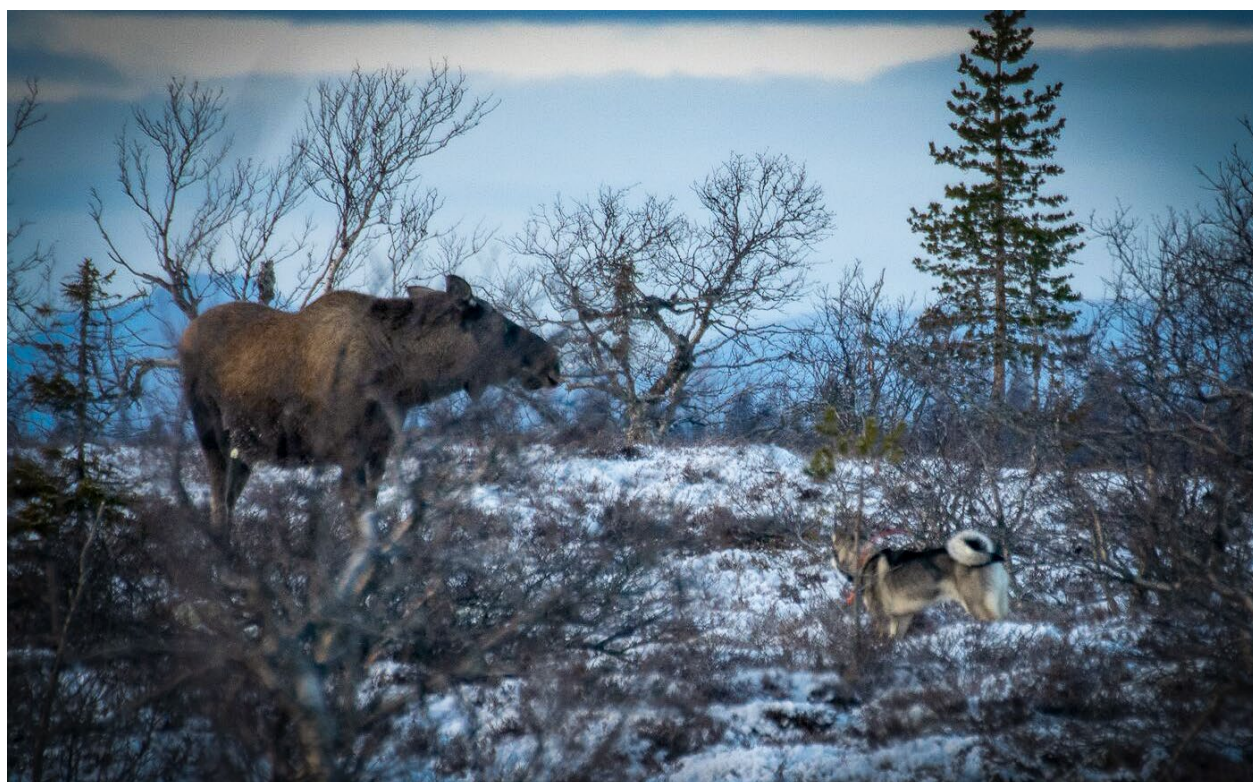

Foto: Emil Westling

Jämthunden är en av Nordens populäraste jakthundsraser. Den används framför allt för jakt på älg. Det är en ställande älghund vilket innebär att den skall arbeta för att få stopp på älgen och sedan ihärdigt skälla ståndskall tills jägaren kan smyga in och skjuta älgen. Jaktformen med ställande hundar är ett av våra äldsta kulturarv med tusenåriga anor sedan man jagade med pilbåge och spjut. Att förvalta dessa urgamla jaktegenskaper hos våra Jämthundar kräver att vi har ett gemensamt jaktligt avelsmål. Därför antog Svenska Jämthundklubben på sitt årsmöte 2014 en jaktlig rasstandard som beskriver hur en rastypisk Jämthund skall jaga. Målet är att den jaktliga rasstandardens skall vara ett styrdokument för avelsfunktionärer så vi får ett gemensamt jaktligt avelsmål. Varje år gör vi en utvärdering av hur rasen utvecklas i förhållande till de mål som vi satt upp RAS dokumentet.

Innehållsförteckning

Avelsrekommendationer	3
Avelsrekommendationer:.....	3
Förankring inom SÄK och Svenska Jämthundklubben	4
Jämthundens historia	4
1800 talet.....	4
Tidigt 1900 tal	5
1940 tal.....	5
1950 - 1980 talet.....	5
1990- 2010	7
Populations Avelsstruktur	8
Registreringsstatistik	8
Inavelsgrad och hanhundsanvändning	9
Hälsa	12
Enkät	12
Höftledsdysplasi-HD	13
Skattning av avelsvärden (index) för HD och ED.....	13
Armbågsledsdysplasi ED (tidigare benämnt AD)	15
Diabetes mellitus, sockersjuka	17
Epilepsi	17
Progressiv Retinal Atrofi (PRA), fortskridande näthinneförtvining	18
Torsio ventriculi, magsäcksomvridning	18
Perinealbräck, bräck vid sidan av ändtarmen	18
Sjukdomar/defekter som förekommer i låg frekvens	19
Mentalitet/Funktion	20
Avel för jaktliga egenskaper på älg	20
Jaktlig rasstandard för Jämthund.....	20
Jaktsätt:	20
Pristagarprocent.....	22
Analys av hur unga hundar jagar första jakthösten	23
Utvärdering jaktliga egenskaper	24
Utveckling jaktliga egenskaper	27
Skillnad på jaktliga egenskaper mellan könen	27
Avelsstrategier	27
Elitlista.....	27
Utvärdering hur de hundar som får mer än 5 kullar nedärver	27
Avelsmål jaktliga egenskaper på älg.....	28
Jaktliga avelsmål vildsvin.	28
Jaktliga avelsmål björn.....	29
Mentalitet.....	29
Exteriör	30
Avel för exteriör	30

Hot..... 32

Källor..... 32

Avelsrekommendationer:

Hanhunden

- En hane får max ha 5 kullar sedan skall den utvärderas.
- Det krävs minst 29% pristagare för att få användas till mer än 5 kullar.
- Hanhundar får ha max 15 kullar. Även kullar i Norge och Finland räknas.
- Hanhundar får inte användas i avel förrän då de uppvisar en vuxen individs fysiska mogna och beteende.
- Hanhund skall HD och ED röntgas före parning. Krav A eller B på höfter och utan anmärkning på armbågar.
- Hanhund skall vara ögonlyst. Ögonlysningen får inte vara äldre än 1 år räknat från parningstillfället. Hunden skall vara fri från PRA, Glaukom, Total katarakt, Bakre polkatarakt och annan förändring som ögonspecialist bedömer som allvarlig och/eller ärftlig.
- Hanhund skall vara jaktprovsmriterad på löshundsprov på älg.

Tikar

- Tikar får inte användas i avel förrän då de uppvisar en vuxen individs fysiska mogna och beteende. Tikar tidigast vid 18 månaders ålder.
- Tik får max ha 5 kullar.
- För att få använda tik i avel efter 7 år så måste hon veterinärbesiktigas före parning. Man skall bifoga veterinärintyg med parningsbevis vid registrering.
- En tik över 7 år får inte användas i avel om inte tidigare haft valpar.
- Om en tik får två kullar inom 12 månader så skall hon vila minst 12 månader innan nästa valpning.
- Tik skall HD och ED röntgas före parning. Krav A eller B på höfter och utan anmärkning på armbågar.
- Tik skall vara ögonlyst. Ögonlysningen får inte vara äldre än 1 år räknat från parningstillfället. Hunden skall vara fri från PRA, Glaukom, Total katarakt, Bakre polkatarakt och annan förändring som ögonspecialist bedömer som allvarlig och/eller ärftlig.
- Jaktprovsmriterad på löshundsprov älg.

HD

- Medelindex på hane och tik på parningen skall vara över index 95. Målet bör dock vara att komma över 100 i varje parning.
- Hundar med C, D eller E höfter skall inte användas i avel.
- Gör inte omparningar i kombinationer där man fått C, D eller E höfter.

ED

- Medelindex på hane och tik på parning skall vara över index 95. Målet bör dock vara att komma över 100 i varje parning.
- Hundar med AD fel skall inte användas i avel.
- Man skall inte göra om kombination som gett AD fel.

Foto Kjell Lennartsson

Förankring inom SÄK och Svenska Jämthundklubben

Vi har under 2022 genomfört en stor webbundersökning bland jämthundsägare. Det var 859 jämthundsägare som svarade på drygt 50 frågor. Man fick även möjlighet att komma med synpunkter på förbättringar, avelsutveckling mm. Statistik på svaren har sammaställts. Viss del av denna intressanta statistik samt en del synpunkter från Jämthundsägare har vi tagit med i detta RAS dokument.

Jämthundens historia

Det finns hällristningar som visar jägare som samarbetar med stora vargliknade hundar vid jakter. Detta kan tyda på jämthundens vagger kan vara tusentals år gammal. (Naturhistoriska riksmuseet)

1800 talet

Äldsta anteckningar om jämthunden härrör från 1840-talet. Dessa hundar skall ha varit större och tyngre än dagens hundar men i övrigt rastypiska enligt dagens typ. Namnet Jämthund förekom ibland när hundarna beskrevs.

Vanligaste namnet på rasen under 1800-talet var annars kanske Björnhund, men i Norge finns också omnämnt "Storsjöhundar". Hunden hölls dels för jakt på björn och älg, men de hölls också som pälsdjur. Rasvarianten Jämthund skildrades första gången 1894. Särskilt nämndes noslängd och ögonens form (placering). Varianten hade en bakbensvinkling som var mera böjd i knäleden än den mindre hunden. Mellanformer fanns det gott om eftersom gråhundar ofta blandades med jämthundar. Den större, mera grovt byggda hunden och mörkfärgade sorten hade sin starkaste utbredning i Härjedalen och trakterna kring Storsjön. Bönderna kring Storsjön omnämndes ibland som "Storhundsslaget". I SKK:s tidskrift från 1894 är den större vargliknande typen den vanligaste i Jämtlands län. I slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet minskade antalet jämthundar, men rasens minsta numerär hade dock rasen omkring år 1940. Någon metodisk avel bedrevs inte.

Tidigt 1900 tal

Den första standardkommitté som SKK tillsatte beslutade att välja bort den större varianten när gråhundsstandarden skulle skrivas. Från 1917 och 1918 har vi bevis på svårigheten att bestämma var de jämthundliknande individerna hörde hemma. En hund erövrade då det ena året 1:a pris som jämthund och andra året 1:a pris som gråhund. Hur man kunde bedöma en hund som jämthund när rasen inte existerade officiellt före 1946 finns inget svar på. 1930 när Aksel Lindström återkom från Alaska gjorde han den iakttagelsen att det fanns bara spillror kvar av den gamla stammen. Han startade för egen del en uppfödarverksamhet av jämthundar och ett 30-tal hundar i sin ägo. Ett användningsområde för hans hundar var användningen som draghundar och fanns med i hans tjänst vid räddningstjänsten i Storlien. Delar av hans hundspann tjänstgjorde i ambulanstjänst under finska vinterkriget. Erfarenheterna därifrån uppmärksammades av arméhundchefen och han hjälpte senare också till i räddningsaktionen för jämthunden.

1940 tal

Vintern 1942 skrev Aksel Lindström en artikel i SvD om den stora hunden, som efterföljdes med ett antal intervjuer och artiklar om den samme. Vid Svenska Spetshundklubbens årsmöte kom den avgörande brytpunkten för att särskilja raserna, men man lyckades inte då påverka SKK till att erkänna jämthunden som egen ras. 1942 gjorde Helge Jonsson ett upprop för björnhunden. Namnet var Björnhund från början efter rasens erkännande men döptes snart om. Innan Jämthundarna erkändes som egen ras rasade en mycket hätsk strid om det var en hund att satsa på. Inte minst från SKK var motståndet mycket hårt. För dagens jägare eller hundvänner i allmänhet är det svårt att fatta den lidelse som visades när det var fråga att införa något nytt.

Några gråhundsfantaster deltog också i striden och menade att det varken fanns plats eller berättigande med ytterligare en älghundras. 1946 var striden om jämthundens godkännande som ras till ända. 1946 bildas Syd- och Mellansvenska Spetshundklubben med säte i Stockholm. Det var den första och den enda lokalklubben tillhörande Svenska Spetshundklubben. De närmast följande åren övergår all verksamhet rörande gråhundarna till denna lokalklubb medan Svenska Spetshundklubben i Östersund samtidigt blivit en klubb för jämthundsintressenterna.

1950 - 1980 talet

Från olika byar och områden i Jämtland hämtades vid inventeringen och restaureringen kvarvarande spillror av rasen. Hundarna namngavs ofta efter orten där de levde. Sålunda finner vi hundar som sades bära "Lillsjöhögsblod", "Klövsjöblod", "Storåbrännablod" osv. Exteriören har varit uppe till debatt i flera omgångar. Den exteriöra standarden har reviderats 1953, 1991 och 2000.

Rasen första pristagare på jaktprov var Jämtälgens Buda. Hon blev sedan stammödrar i Erik Arvidssons kennel Jämtälgens som fanns i Kälarne i Jämtland. Erik Arvidsson gjorde som var vanligt på den tiden då man ville skapa en ras och göra den homogen. Han inavlade kraftigt och han valde att göra det på Jämtälgens Buda. Resultatet var med den tidens mått mycket bra och han fick fram starka och homogena hundar. En av de hundar som återfinns i nästan alla jaktstarka stamtavlor är Jch Bonso S02433/66 som är

en inavelsprodukt på Jämtälgens hundar. Kunskaper om denna historiska bakgrund för rasen är viktigt att ha med i framtida avelsarbete.

Stamtavlan på SJCH Bonso är intressant att studera för att förstå hur hårt jämthunden inavlades för att göras homogen. Inavelsgraden på Bonso är: 20,3 % (Troligtvis är inavelsgraden ännu högre då uppgifter saknas på många hundar i stamtavlan)

SJCH FINJCH Jämtälgens Uj S10439/58	UCH JCH Jämtälgens Hasu S04182/52	UCH JCH Jämtälgens Fix S03105/50	<i>ingen uppgift</i>
		Jämtälgens Buda S04280/46	Jämtälgens Buda S04280/46
		Jämtälgens Buda S04280/46	<i>ingen uppgift</i>
	Fixi S04150/54	UCH JCH Jämtälgens Fix S03105/50	<i>ingen uppgift</i>
		Jämtälgens Buda S04280/46	Jämtälgens Buda S04280/46
		<i>ingen uppgift</i>	<i>ingen uppgift</i>
Jämtens Serva S15251/58	UCH JCH Jämtälgens Hasu S04182/52	UCH JCH Jämtälgens Fix S03105/50	<i>ingen uppgift</i>
		Jämtälgens Buda S04280/46	Jämtälgens Buda S04280/46
		Jämtälgens Buda S04280/46	<i>ingen uppgift</i>
	Järvi S12294/52	<i>ingen uppgift</i>	<i>ingen uppgift</i>
		<i>ingen uppgift</i>	<i>ingen uppgift</i>
		<i>ingen uppgift</i>	<i>ingen uppgift</i>

I slutet av 70 talet så började man att HD röntga Jämthundarna och man upptäckte då tyvärr att många av Jämtälgens hundar var HD belastade. Då dessa hundar haft stort genomslag i rasen på grund av goda jaktanlag så var hela rasen påverkad. SÄK införde under 1980 talet ett krav på att alla hundar som skulle användas i avel skulle vara röntgade och utan allvarliga fel. Denna åtgärd gjorde att man snabbt kom till rätta med HD problematiken. När Jämthunden avlades homogen så var inte röntgenapparaten tillgänglig för dessa uppfödare, så ingen skugga skall falla på de fantastiskt engagerade människor som skapade rasen Jämthund.

För Jämthunden var stamboken öppen från dagen för godkännandet till 1 jan 1962.

1952 ombildas Svenska Spetshundklubben med säte i Östersund till Svenska Jämthundklubben med verksamhet bara för Jämthund. Svenska Jämthundklubben fick specialklubsstatus inom SKK:s ram och inte under Svenska Spetshundklubben.

Samma år ombildas Syd- och Mellansvenska Spetshundklubben till Svenska Spetshundklubben med säte i Stockholm. Svenska Spetshundklubben verkar för alla raser av spetshundstyp alltså även Jämthund. Efter förfrågan bl.a. från Västernorrland och Dalarna insåg Svenska Jämthundklubben nyttan av lokal förankring och påbörjade ett framgångsrikt arbete med att bilda länsvisa lokalklubbar. Det fick som resultat att intresset och medlemsantalet fick snabb tillväxt.

I längden var det ohållbart med två specialklubbar med ansvar för samma ras. Därför ombildas och sammanslås 1961 Svenska Spetshundklubben och Svenska Jämthundklubben till Svenska Älghundklubben. Lokala Jämthundklubbar ombildas till lokala älghundklubbar. I Svenska Älghundklubbens stadgar från 1961 fastställs att SÄKs uppgift är att såväl i jakt- som exteriörsynpunkt främja aveln med av Svenska Kennelklubben erkända älghundraser.

SÄK fortsätter därefter arbetet för lokal verksamhet och efter några år fanns det ett rikstäckande nät av lokalklubbar med SÄK som paraplyorganisation.

Jämthunden används ibland till jakt på vildsvin. Sedan 2008 har ett fåtal även meriterats på vildsvin vid jaktprov.

Foto: Bo Fritzén

1990- 2010

Tidig jakt hos föräldradjuret och tikens betydelse för avkommans resultat blev mer och mer avgörande vid valet av avelsdjur. Under 90-talet hade bildats flera rasklubbar under specialklubben Svenska Älghundklubben. Och år 1999 så bildas rasklubben Svenska Jämthundklubben och som några år senare även gick in under Svenska Älghundklubben.

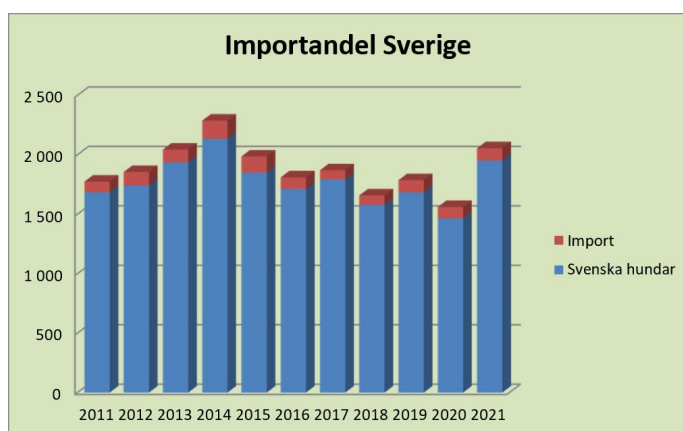
Under Jämthundens renrasiga historia så har allt avelsarbete inriktats mot avel för att ta fram effektiva ståndhundar för älgjakt. Men år 2008 så beslutade SÄKs årstämman att starta upp jaktprovsverksamhet på vildsvin. Laikaklubben hade fått i uppdrag att utveckla dessa speciella regler. Rasklubben Jämthundklubben var mycket kritiska till dessa regler då de inte överensstämde med de jaktliga avelsmål vi har på Jämthunden. Jämthundklubben menade att man skulle använda de jaktprovsregler som redan fanns för jaktprov på älg med vissa modifieringar för att få ett enhetligt avelsmål. Reglerna har nu modifierats så de överensstämmer mer med jaktproven på älg. År 2011 så beslöt SÄK även att Jämthunden kunde bli champion på vildsvin.

Den ökande björnstammen har gjort att fler även använder Jämthunden till jakt på björn. Det finns i dag inget jaktprov under svenska älghundklubbens paraply. Dock så kan Jämthundar starta på Svenska plotthundklubbens jaktprov på björn. Då den låga tätheten av björn försvårar jaktprov med samma upplägg som för älghundar, stövare mm görs provet under praktisk jakt i stället. På grund av att säkerheten inte möjliggör bedömning i fält av ståndskallssituationer görs bedömningen med hjälp av hundkamera, GPS och vittnesmål i stället. Bedömningen skall göras av ett domarkollegium där man diskuterar genomförda prov och gör bedömningen utifrån bedömningsmallen för proven.

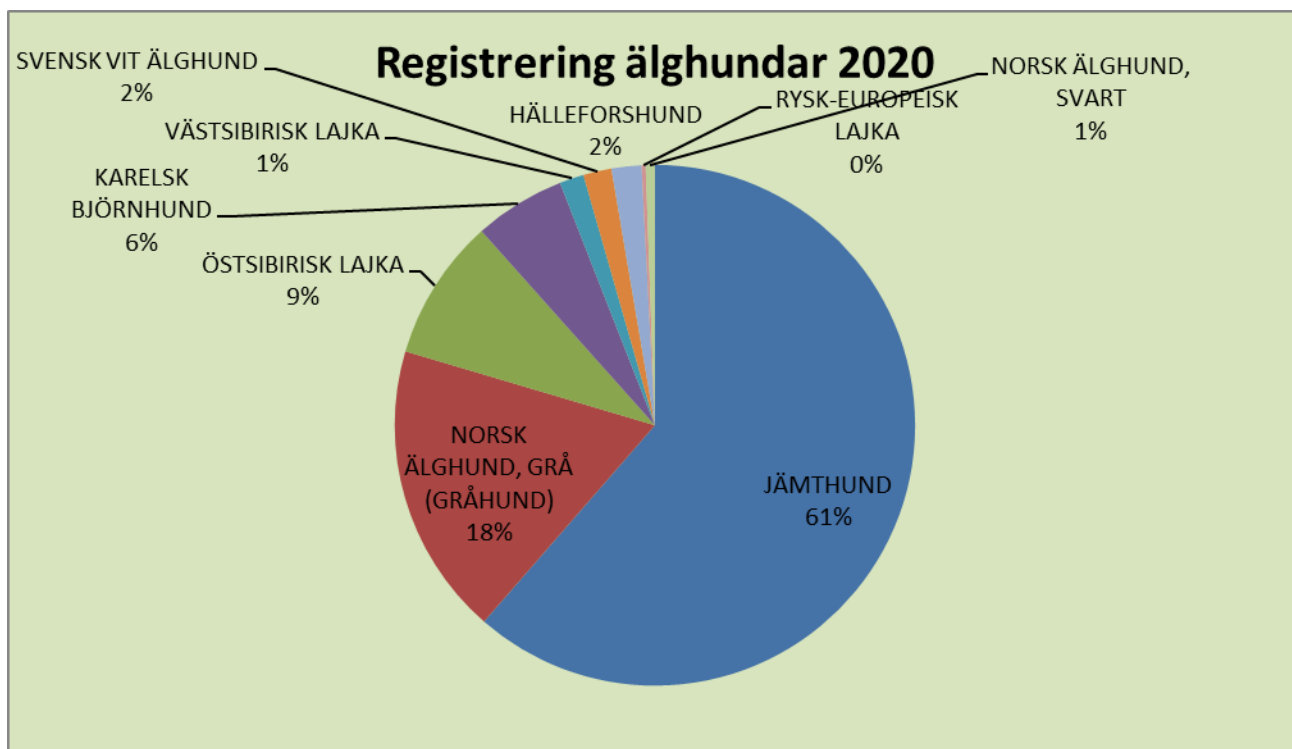
Populations Avelsstruktur

Registreringsstatistik

Jämthunden är en mycket populär ras och är nu vår största inhemska ras och största renodlade jakthundsras i Sverige. Även i våra nordiska grannländer så är Jämthunden en populär jakthundsras. Det stora intresset för jämthunden som jakthund hänger till stor del samman med en stark älgstam men även att jägarna i södra Sverige har börjat intressera sig för jämthunden som vildsvinshund och jägarna i norr även har fått fram många riktigt duktiga björnhundar. Importandelen är ca 4 - 7 % av registrerade hundar. *Källa Svenska, Finska och Norska kennelklubbarna*

Jämthunden är den största älghundsrassen i Sverige. 61 % av alla älghundar är Jämthundar. Källa SKK avelsdata

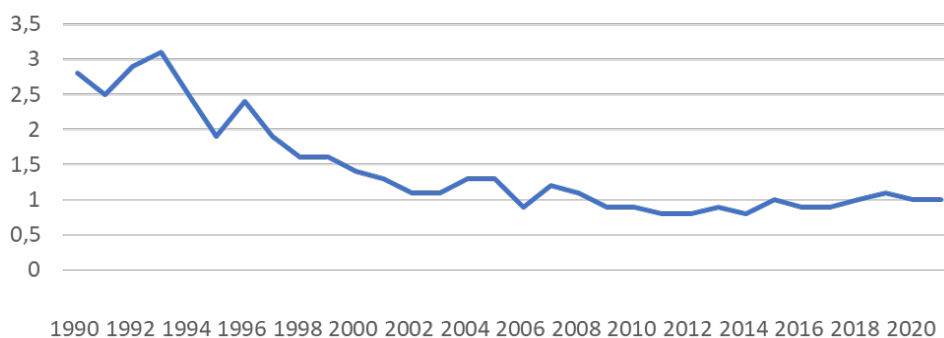
Inavelsgrad och hanhundsanvändning

I dag så tillåter vi max 5 kullar på en hanhund. Sedan skall avelsresultatet utvärderas. Tanken är att endast de hundar som avlar bättre än genomsnittet går vidare i aveln efter utvärderingen. Fyraåriga hundar har i genomsnitt 29% pristagare på jaktprov vilket gör att vi bör kräva minst 29% pristagare för hundar som skall ha mer än 5 kullar. Vårt mål är att ingen hund skall ha mer än 15 kullar i Norden.

Inavelsgrad

Den genetiska variationen är relativt god. Ökningen av inavelsgraden har sjunkit sedan 1990 vilket kan studeras i nedanstående diagram, dock ökar den fortfarande med cirka 0,9% varje år. Jämthunden är i dag en stor ras i Norden vilket medfört att vi har en stor population vilken ger en fördel med tanke på inavelsrisker. I dag så används i stort endast hanar som är minst jaktchampions och tikar med minst 1:a pris på jaktprov i aveln vilket gör att ca 70% av hundarna inte ingår i avelsbasen. Parningar över 2,5% i inavelsgrad rekommenderas ej.

Inavelstrend

Inavelsgrad Jämthund 1990 – 2020 (Ökningen på 5 generationer) Källa SKK avelsdata.

Hundar använda i avel

Här redovisas hundar i avel från 2011–2021. Tikarnas andel kan vi inte påverka då antalet tikar som används per år är i stort sett det samma som antalet kullar. Hanhundsanvändningen kan vi dock påverka och den bör bevakas. De blir ovanligare med hanar med många kullar vilket är positivt för den genetiska variationen.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kullar	252	245	280	283	258	243	243	221	229	200	272
Tikar	249	242	276	280	254	242	239	218	228	198	268
Hanar	197	176	199	204	193	177	181	166	164	148	188

Diagrammet visar fördelningen av användning av antalet hanar respektive tikar per år. Källa: Avelsdata

Avelslistornas påverkan på avelsbasen.

Vi bör uppmärksamma risken när vi tar fram kriterier för listor så att de inte påverkar avelsbasen negativt.

Populära hundar påverkar inavelsgraden

Vi bedömer det inte som något stort behov att sänka inavelsgraden ytterligare men vi bör vara observanta på om den ökar. Men det kan vara intressant att vara informerad om vilka hundar som påverkat vår avelsbas mest de senaste åren. Vi presenterar här några hundar som har många barnbarn. Detta är ett resultat av både en stor egen användning och att avkommorna har använts flitigt. Givetvis så beror den stora användningen också på att dessa hundar varit mycket goda nedärvere. Det är dock viktigt i avelsrådgivningen, att de hundar som använts mycket flitigt i avel inte får för högt barnbarnstal. Detta för att de inte skall finnas med i för stor andel av rasens stamtavlor och därmed bidra till en lägre genetisk variation.

Regnr	Hundnamn	Föd.år	Sv.födda avk.	* Övr. avk	Sv. barnbarn	* Övr. barnbarn
S35062/90	ÄLGNÄSET JEPPE	1990	286	5	1 403	13
S27466/96	KLÖVKAMPENS URO	1996	190	5	1 099	38
S10650/98	NISSAS FONI	1993	312	11	1 009	31
S48773/2003	FISKTJÄRNLIDENS BURRE	2003	81	5	842	22
SE12360/2010	SIIMEKSEN JANNU	2006	84	20	795	69
S54212/98	KASTOR	1998	117	19	663	18
S35060/90	FÄBOHÖJDENS KETTY	1990	50	0	624	7
SE21454/2011	TJURSKALLENS KARO	2011	110	0	560	10
SE37026/2010	SÖROMBÄCKENS GRETA	2010	27	0	555	14
S13127/98	NISSAS EMPPU	1992	141	1	541	8
N17410/07	BOTNEBEKKEN'S ARRO	2007	67	11	536	31
S50476/92	LÖVKLÄPPENS GREY	1992	111	4	513	6
S28827/93	ALVIKSGÅRDENS RASK	1993	101	1	504	17
SF27610/90	PALAVARIN KÖTTI	1990	30	29	495	95
S37513/90	KLÖVKAMPENS TINDRA	1990	35	0	488	5
S54070/98	HÄRKILAS NITO I	1998	93	0	481	31

S43667/2004	SÖROMBÄCKENS BARKA	2004	22	0	476	17
S37254/96	LUNDBERGS VEIJKO	1996	94	2	471	32
S21486/2001	TRÄTAR MYRENS MAC	2001	94	9	469	18
SE35461/2011	GRANHOLMENS BAMSE	2011	112	3	458	13
SE41986/2013	SÖROMBÄCKENS JUSSI	2013	124	3	446	7
S28838/90	DRAGMYRANS TILL	1990	80	0	445	

Att de tre översta hundarna fått så många barn och barnbarn kan bero på att de är födda 1990–2000. Då hade ännu inte SÄKs avelsrekommendationer, med hanhunds begränsning om max 15 kullar fått full genomslagskraft.

Hundar tillgängliga för avel efter gallring för avelskriterier. (jaktegenskaper, exteriör, mentalitet, HD, etc) Jämthunden är en stor RAS men då vi ställer krav om jaktprovsmärker så faller ca 71% av hundarna bort ur avelsbasen. Därtill kommer krav om HD och ED röntgen som också gallrar bort några procent av hundarna. Samt även ögonlysning på de hundar som ska avla vidare efter utvärdering. Därför är det av stor vikt att pristagarprocenten hålls hög så att avelsurvalet kan vara högt.

Mål inavelsgrad

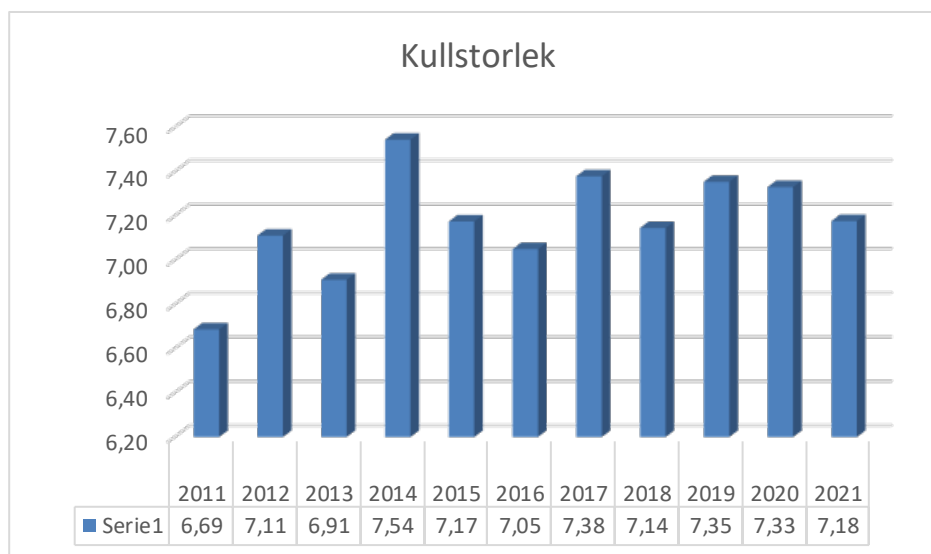
- Att ha en inavelsgrad under 2,5 %.
- Att öka tillgängliga hundar för avel till över 30% av registrerade hundar.

Åtgärder för att nå målet

- Förhindra överanvändning av enskilda individer.
- Utöka samarbetet med våra nordiska grannar med utbyte av information om avelsdjuren.
- Stimulera till att fler hundar kommer till jaktprov.

Fruksamhet

Jämthunden anses ha en god fruktsamhet och lätt för att para sig. Kullstorleken ligger på 7,17 i snitt de senaste 10 åren.

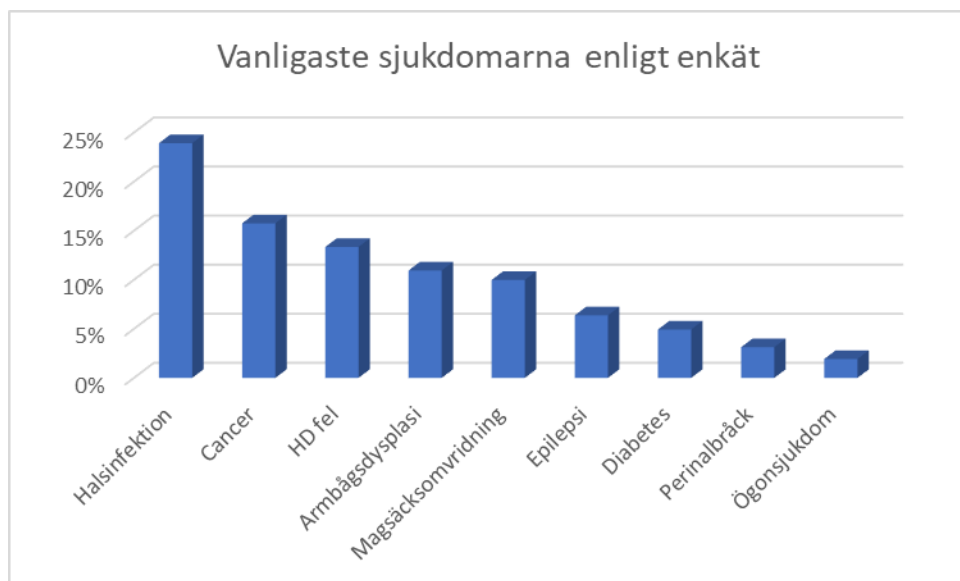

Hälsa

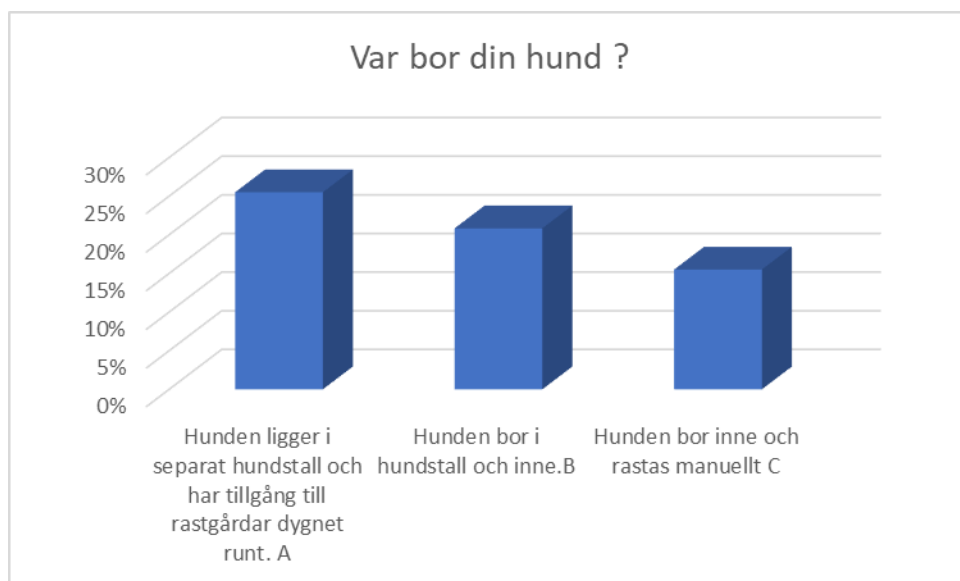
Jämthunden är enligt Agrias Breed Profile en av Sveriges friskaste hundraser. Vi upplever inte att vi har några akuta sjukdomsproblem inom jämthundrasen.

Enkät

Vid vår enkätundersökning ställde vi frågan vilka sjukdomar som de hundar som man haft drabbats av. 832 st Jämthundsägare svarade på frågan. 34% hade inte haft någon jämthund som varit sjuk. I nedanstående diagram kan man utläsa utbredningen av de vanligast förekommande sjukdomarna bland jämthund.

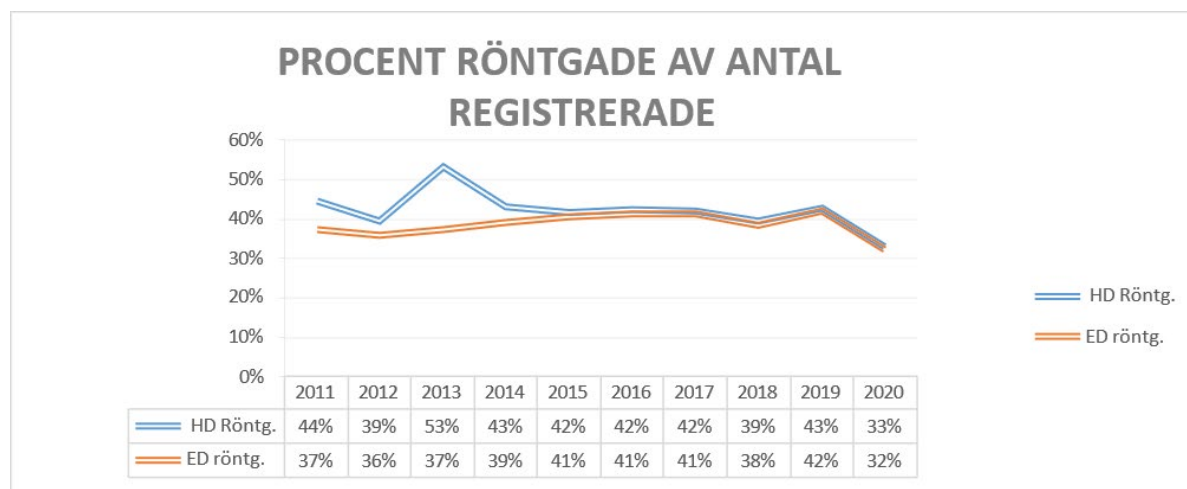

Kommentar: Vi bör ha fortsatt ha stort fokus mot att få ner sjukdomsförekomsten. Och vi bör kartlägga sjukdomarna för få klart för oss de genetiska och miljömässiga sambanden. Vanligaste sjukdomen är halsinfektion. Vi bör utreda detta ytterligare.

Höftledsdysplasi-HD

Jämthunden har generellt mycket bra status på höftleder och ca 40% av den registrerade populationen röntgas för HD och ED.

Ovanstående diagram visar procent röntgade av registrerade hundar per årskull. Källa SKK avelsdata

- A. Normala höftleder (= tidigare ua) - Hundar med normalt utvecklade höftleder får diagnosen "A", tillägget "utmärkta höftleder" får de hundar som har speciellt välutvecklade och fasta höftleder jämfört med övriga inom rasen.
- B. Nästan normala höftleder (=tidigare ua) - Hundar med nästan normalt utvecklade höftleder får diagnosen "B".
- C. Höftleder lindrig dysplasi (=tidigare grad I) - Är den lindrigaste formen, ledhålan har nästan normal storlek och form men ledhuvudet passar inte in exakt in i ledhålan.
- D. Höftleder måttlig dysplasi (=tidigare grad II) - Är en måttlig dysplasi, ledhålan är märkbart grund. Ledhuvudet passar in dåligt och går lätt att skjuta ur läge.
- E. Höftleder kraftig dysplasi (=tidigare grad III och IV) - Är en kraftig dysplasi, ledhålan är mycket grund och ledhuvudet ligger ofta och rider på ledhålans kant. Luxation menas då höftledshuvudet ligger helt utanför ledhålan.

Skattning av avelsvärden (index) för HD och ED

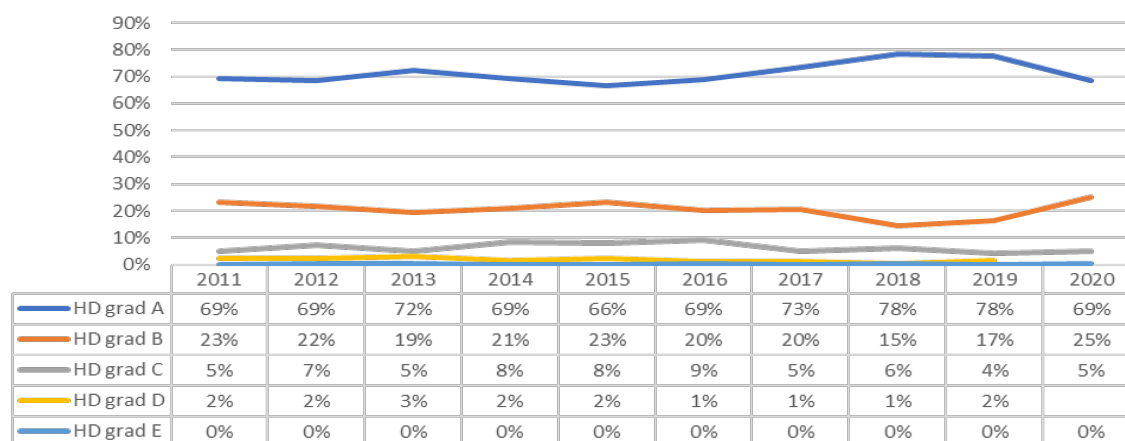
I dag så används SKKs index för beräkning av hundarnas avelsvärde gällande HD.

Diagnos	Antal (andel) undersökta	Medelvärde HD-index
HD A	1714 (73,8 %)	105
HD B	448 (19,3 %)	91
HD C	132 (5,7 %)	83
HD D	25 (1,1 %)	76
HD E	2 (0,1 %)	64
Totalt antal undersökta	2 321	
Antal födda	7 739	

Målsättning.

- Att minst 90% av röntgade hundar skall ha A eller B och att minst 50% av populationen röntgas.

HD statistik

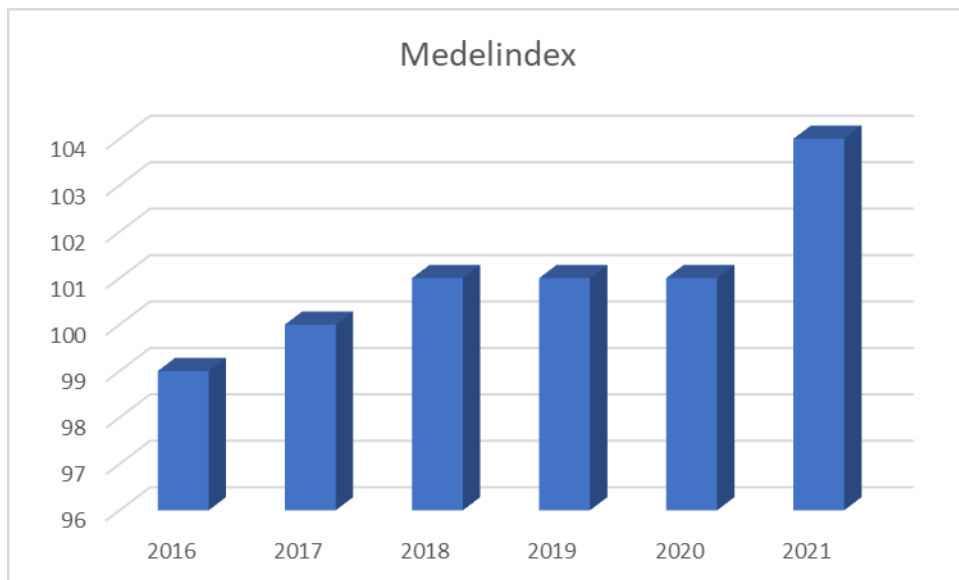
Ovanstående diagram visar röntgenresultat på hundar födda 2011 – 2016. Källa SKK avelsdata.

Vi kan se i diagrammet att vi har en ökande andel B höfter och ett minskande andel A höfter. Om det beror på ändrade avläsningsmetoder hos SKK eller om det beror på en försämrad höftledsstatus kan vi inte svara på. Men vi bör följa utvecklingen. Andelen hundar som röntgas med C, D och E är fortsatt mycket lågt.

Tillvägagångssätt

- Föräldradsjuren skall vara höftledsröntgade och ID-märkta annars gäller registreringsförbud för avkommorna (1991-01-01).
- Om uppfödare använder HD-belastat avelsdjur med D eller E åsätts avkomman med avelsspär som ej tas bort.
- För avelsdjur krävs att de är röntgade med A eller B. Hundar med C, D eller E skall ej användas i avel.
- Då Jämthunden har en mycket bra HD status (mer än 90% HD röntgas A eller B) och vi dessutom har många andra avelsparametrar så har vi valt att sätta som mål att preliminärt kullindex på alla parningar skall vara över 100. Vi accepterar enskilda parningar under index 100 men preliminärt kullindex skall inte vara under index 95 vid parningstillfället. Vid parning med hund från Finland eller Norge, som saknar svenskt HD-index, gäller samma regler som tidigare, dvs. A+A, A+B eller B+A. Utvärdering av HD skall ske varje år på samtliga under året gjorda parningar, visar det sig att preliminärt kullindex ligger under 100 eller tendensen pekar åt fel håll skall nya rekommendationer / krav tillsättas.

Medelindex Källa SKK avelsdata

- Att uppmuntra hundägarna till att röntgenundersöka sina hundar.

Övrigt. SKK skickar ut brev till alla uppfödare och hanhundsägare i parningar där medelindex varit under 100. Där informerar man att parningen inte följer SKKs rekommendationer gällande HD index.

Armbågsledsdysplasi ED (tidigare benämnt AD)

I och med införandet av ED-index från årsskiftet 2012/13 kan uppfödare, förutom hundens egen ED-grad, även få information om potentiella avelsdjurs nedärvningsförmåga avseende ED genom ED-index.

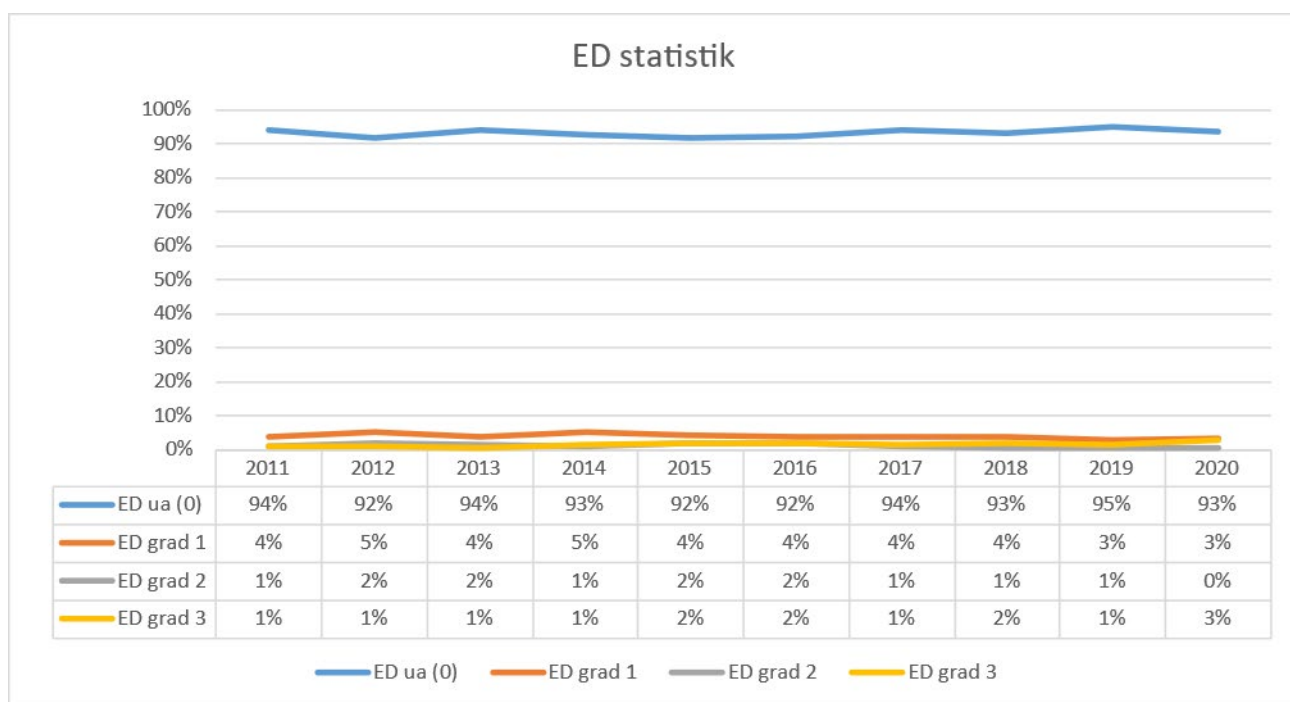
ED-index är ett bättre mått på hundens nedärvningsförmåga än vad enbart röntgenresultatet är och gör det möjligt att särskilja hundar inom gruppen ED-fria.

Gradering av armbågarna är enligt följande:

- UA = utan anmärkning (0)
- LBP = lindriga benpålagringar (1)
- MBP = måttliga benpålagringar (2)
- KBP = kraftig benpålagring (3)

Målsättning.

- Att minst 90 % av alla röntgade hundar skall vara utan anmärkning av ED och att minst 50% av populationen röntgas.

Diagrammet ovan visar röntgenresultat på hundar födda 2011-2020.

Tillvägagångssätt

- Svenskregistrerade hundar födda 2009 eller senare skall vara utan anmärkning på ED röntgen för att användas i avel. Genomsnittligt ED index på parning skall ej understiga index 95.
- Inom gruppen ED-fria hundar kan ED-index användas som en vägledning i avelsarbetet för att förbättra den genetiska nivån ytterligare.
- Informationen om ED-index bör vägas mot andra förtjänster och brister hos avelsdjuren (t ex andra hälsoaspekter och jaktliga egenskaper).

Diabetes mellitus, sockersjuka

Nedsatt eller upphörd förmåga att framställa insulin gör att sockret i blodet ej kan tas upp av cellerna. Drabbar medelålders och äldre hundar, ofta tikar. Kan debutera i samband med löpning eller dräktighet. Uppvisade symptom är ökad törst, ökad urinavgång, acetonliknande urin, kräkningar, avmagring mm. Jämthunden är klart överrepresenterad i Agrias sjukdomsstatistik. Sjukdomen har sannolikt en ärftlig predisposition. Det finns en doktorsavhandling i ämnet av Tove Fall.

Målsättning

- Att minska förekomsten i rasen.

Tillvägagångssätt

- Att kartlägga förekomsten inom rasen genom databaserat frågeformulär.
- Att genom information öka kunskapen om sjukdomen och vikten av att rapportera den.
- Att bidra till ett ökat diagnosställande.

Epilepsi

Epileptiska anfall är kortvariga och plötsligt insättande onormala urladdningar i hjärnan.

Epilepsi finns som:

Primär/idiopatisk = har okänt ursprung. Anses ha ärftlig bakgrund.

Sekundär = förvärvad, beroende på andra sjukdomar tex. lever- eller njursjukdom, förgiftningar, tumörer, hjärt- och lungsjukdom, trauma, etc.

Anfallen kan yttra sig som kramper i hela eller endast vissa delar av kroppen och olika grad av förändrat medvetande samt som olika beteenderubbningar eller icke ändamålsenliga rörelser.

Jämthunden är överrepresenterad gällande idiopatisk epilepsi i Agrias livskadestatistik. Sjukdomen uppmärksammades på allvar i början på 1990-talet. Rapporter inkom att ett flertal fall av epilepsi inträffat efter några kända hundar. En inventering igångsattes omgående och hundägare rapporterade kända fall. Analyser av stamtavlorna kunde dock ge besked om att sjukdomen hade spridning i rasen, vilket har bekräftats av en databearbetning på bekräftade sjukdomsfall. Analysen visade att anlagen hade en ärftlig bakgrund och kunde spåras till hundar som användes i avel strax efter rasens godkännande.

Målsättning

- Att minska förekomsten i rasen.

Tillvägagångssätt

- Att kartlägga förekomsten inom rasen genom databaserat frågeformulär.
- Att genom information öka kunskapen om sjukdomen och vikten av att rapportera den.
- Att bidra till ett ökat diagnosställande.
- Att redovisa verifierade fall till SÄKs kansli och i klubbens böcker och på hemsidan.
- Att ha ett ökat rapporteringssamarbete med Norge och Finland.
- Att sprida SÄKs gällande avelsrekommendationer avseende sjukdomen.
- Att kartlägga arvs gången med hjälp av genetiker.
- Att minimera mörkertalet av sjuka hundar.
- Vänta med avelsdebuten hos syskon till sjuk hund tills de är 3½-4 år.
- Avelsdjur som har gett fall av misstänkt epilepsi kan möjligtvis användas med största försiktighet i någon annan kombination. Skulle något mer fall uppstå måste hunden omedelbart tas ur avel.
- Använd enskilt avelsdjur med begränsning. Fortsätt att kartlägga förekomsten av krampanfall.

Progressiv Retinal Atrofi (PRA), fortskridande näthinneförtvining

PRA är ett samlingsnamn för många olika sjukdomar i näthinnan. Kan förekomma som en utvecklingsrubbing och debuterar då hos valpar och unga hundar. Kan även vara en degeneration, det vill säga att normala synceller bryts ned i förtid och ger symptom hos den medelålders hunden. Symptom: Initialt dåligt mörkerseende - nattblindhet, pupill dilatation, ögonen blänker med en onormal glans i svag belysning på grund av reflex från ögonbotten, blindhet. Kan vara enkel recessiv nedärvning.

Målsättning

- Att minimera antalet hundar som drabbas av PRA.

Tillvägagångssätt

- Att kartlägga förekomsten inom rasen genom databaserat frågeformulär.
- Att tillsammans med genetiker vid SLU, Uppsala delta i och bidra till forskningsprojekt för att kartlägga arvs gången.
- Att redovisa verifierade fall till SÄKs kansli och i klubbens böcker och på hemsidan samt att vidarebefordra forskningsframsteg på samma sätt.
- Krav på att alla avelshundar, tikar som hanar, skall vara ögonlyst inom ett år före parning. Dvs ögonlysningen får ej vara äldre än 12 månader. (Vi ställde frågan i enkätundersökning 2022 och 63% var för att ögonlysa alla avelshundar)
- Sjuk hund, dess föräldrar, helsyskon och eventuell avkomma tas ur avel.

Torsio ventriculi, magsäcksomvridning

En mycket dramatisk sjukdom där magsäcken roterar runt sin längdaxel. Sjukdomen leder ofta till döden under våldsamma plågor för hunden.

Enligt Agrias sjukdomsstatistik tycks denna sjukdom förekomma i ökande frekvens hos jämthund. Sjukdomen kan ha en ärftlig bakgrund.

Målsättning

- Att minska antalet förekommande fall.

Tillvägagångssätt

- Att arbeta för att få sjuka hundar inrapporterade till SÄKs kansli.
- Att kartlägga förekomsten inom rasen genom databaserat frågeformulär.

Perinealbråck, bråck vid sidan av ändtarmen

Drabbar medelålders och äldre hanhundar.

Bråcket inträffar vid sidan av eller under analöppningen. Stödjevävnaden vid sidan av tarmen tillbakabildas och en fickbildning sker på tarmen.

Jämthund är klart överrepresenterad i Agrias sjukdomsstatistik när det gäller denna sjukdom. Sjukdomen kan vara ärftlig.

Målsättning

- Att minska antalen förekommande fall.

Tillvägagångssätt

- Att arbeta för att få sjuka hundar inrapporterade till SÄKs kansli.
- Att kartlägga förekomsten inom rasen genom databaserat frågeformulär.

Sjukdomar/defekter som förekommer i låg frekvens

Patellaluxation (urledvrickning av knäskålen), Progressiv nefropati (PNP, ärftlig njursvikt), hypothyreos (för låg produktion av sköldkörtelhormon), Osteochondros (tillväxtrubbning i en eller flera leder), glaukom (grön starr), katarakt (grå starr), lungödem (vätskeansamling i lungorna), navelbråck, kryptorchism (en eller båda testiklarna ligger i ljumske/bukhåla)
Sjukdomarna/defekterna har eller kan ha en ärftlig bakgrund.

Målsättning

- Att minska antalen förekommande fall.

Tillvägagångssätt

- Att arbeta för att få sjuka hundar inrapporterade till SÄKs kansli.
- Att kartlägga förekomsten inom rasen genom databaserat frågeformulär.

Mentalitet/Funktion

Avel för jaktliga egenskaper på älg

Då vi ser en utveckling mot att Jämthunden önskas användas på flera viltslag och i andra jaktformer så har vi sett behovet av att lägga fast ett gemensamt jaktligt avelsmål. Det har vi gjort genom att ta fram en "Jaktlig rasstandard" för Jämthund. Rasstandarden har antagits på Jämthundklubbens årstämma år 2014. Vid vår webbenkät bland Jämthundsägare 2016 så var en stor majoritet för att den jaktliga rasstandardens skulle föras in i RAS dokumentet för Jämthund.

Anser Ni att vi skall ha med den jaktliga rasstandardens som ett avelsmål i RAS dokumentet?

(799 svar)

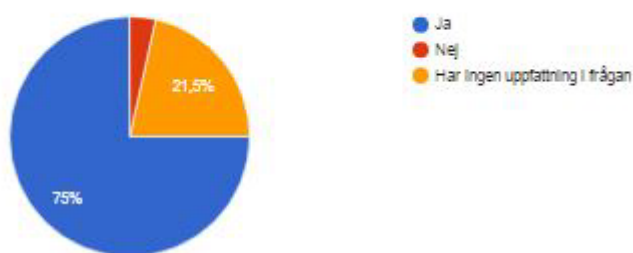

Diagram från webbundersökning

Jaktlig rasstandard för Jämthund.

Bakgrund: För att lyckas i avelsarbete så bör man sätta upp avelsmål. Den jaktliga rasstandardens skall vara ett styrdokument som beskriver hur en jämthund skall jaga.

Användningsområde:

Jämthunden är en ståndhund som skall skälla ståndskall på vilt som stannar och försvarar sig. Den skall arbeta lugnt och klokt så att den lockar viltet att stanna så att hundföraren kan skjuta viltet på ståndskall i den så som jagas.

Jämthunden är i första hand avlad till att jaga älg. Men kan även användas till jakt på Vildsvin, Björn, Grävling, Kronhjort och Lo. En tränad och injagad Jämthund över 4 år skall inte jaga annat vilt än ovanstående.

Jaktsätt:

Sök efter vilt.

Söket bör vara stort (ca 10–25 minuter) och gå mestadels i trav i ett utmärkt tempo. (7–12 km/h). Hunden skall hålla en bra kontakt med föraren under sök. Hunden bör söka i den så som jägaren vill jaga av. Hundar som inte har kontakt med föraren under sök är inte rastypiska. Stor uthållighet i sök i områden utan viltvittring önskas. En Jämthund skall söka vilt genom vindvittring och genom spårvittring. En injagad Jämthund skall under goda vittringsförhållanden kunna känna vilt i vind på 1 km avstånd. Hunden skall självmant kunna följa nattspår i flera km för att ta upp vilt.

Ställa i upptaget.

Det är önskvärt att hunden ställer djuren på upptagplatsen. Hundar med lugna upptag är rastypiska.

Förföljande

En jämthund skall förfölja viltet tyst för att försöka få stopp på viltet och etablera fast ståndsfall. Skallgivning vid synkontakt av skenade vilt kan accepteras av unghundar men inte av äldre hundar. Skallgivning på endast luftvittring eller spår är inte rastypiskt och kan inte accepteras. Om förföljandet sker i bukter vilket innebär att viltet i stort sett är kvar på den egna marken så finns ingen övre gräns för förföljande. Men om viltet "sträcker rakt ut" utan förnyat ståndsfall så kan det ses som en fördel om hunden släpper och återkommer till föraren.

Ställande av flyende vilt.

Förmågan att ställa ett flyende vilt är en av jämthundens viktigaste egenskaper. Hundar som har en förmåga att ställa om ett djur fler gånger skall premieras.

Ståndskallsarbetet

Ståndarbetet skall vara lugnt och hunden skall visa självsäkerhet och pondus under ståndskallsarbetet. Inga ansatser till att angripa viltet får uppvisas. Hunden bör anpassa sitt ståndarbete till det vilt som den skäller på. Avståndet mellan hunden och viltet bör vara mellan 5–15 meter på fast ståndsfall. Det är önskvärt att hunden rör sig och byter position runt viltet under ståndskallsarbetet då det gör det lättare att få skottillfälle. Hundar som mestadels arbetar framför viltet är att föredra då viltet känner större trygghet när de har kontroll på hunden. Ståndfasta hundar önskas men det kan vara en fördel om hunden tar kontakt med föraren under ansmygningen då det ger jägaren möjlighet att följa med fram mot viltet under ståndskallet. Jämthundar skall inte bryta ståndskallet och pendla när föraren inte är under ansmygning mot ståndskallet. Ståndfasta hundar önskas. Vid gångstånd så bör hunden arbeta aktivt och försöka att komma in framför viltet och stoppa viltet så att det blir fast stånd. En Jämthund bör kunna arbeta med det vilt han får upp i minst 5 timmar. En Jämthund skall helst avbryta ståndskallsarbetet självmant efter mörkrets inbrott.

Skallets täthet och täckning.

En Jämthund bör skalla med minst 60 skall per minut utan längre uppehåll. Det skall vara lätt att smyga upp på ståndet genom att hunden avleder viltet genom sin skallgivning och genom att den rör sig och byter position.

Skallets hörbarhet.

En Jämthund skall ha ett klangfullt skall med hög ljudvolymen så att man får en bra hörbarhet. Hundar med hest skall eller hundar som skallar med högre (ljusare) toner är inte önskvärda.

Samarbete

Hunden kan uppvisa samarbete då ägaren är framme på ståndet genom att komma in och ta med föraren fram. Den kan även locka viltet till att anfalla och därmed ge föraren skottillfälle. Dessa båda beteende bör premieras. Hundar som presenterar många skottillfällen bör premieras. Hundar med ett överdrivet samarbete som pendlar mellan ståndskallet och föraren är ej önskvärda.

Lydnad

En Jämthund bör uppvisa lydnad så att den kan kallas in under sök och under ståndarbete. För att kunna bibringa hunden dressyr så är det en fördel om hunden har en stabil och glad mentalitet.

Orienteringsförmåga

Då hundarna arbetar självständigt långt ut från sin förare så är orienteringsförmågan viktig för att man skall ha en effektiv jakt. Hundarna bör visa upp orienteringsförmåga under sök och efter avslutat arbete. Då skall de leta sig tillbaka till föraren. Hundar som uppvisar ett kontaktlöst beteende är inte önskvärda.

Arbetsförmåga

En vältränad Jämthund klarar av att jaga bra i fler dagar i sträck. Tassarna på en Jämthund skall hålla för allt normalt före. Hundar med svaga tassar är inte önskvärda. För att en hund skall vara en duglig jakthund så krävs mycket konditionsträning därför är träningsvilliga hundar att föredra.

Spårning

En Jämthund skall kunna spåra i lina. Spårningen skall ske lugnt och tyst. Hundar som inte är tysta under spårningen är inte rastypiska. Hunden skall uppvisa stor uthållighet och skall även ta an äldre spår på det vilt de är tränade på. Vindspårning är inte önskvärt.

Effektiv ålder

En Jämthund är ofta jaktmogen från ca ett års ålder och om den hålls i god kondition så bör man kunna jaga med hunden till han är ca 10 år.

Den allmänna uppfattningen bland jämthundsägare är att de jaktliga kvalitéerna har stärkts de senaste 20 åren. Hundarna kommer tidigare till jaktprovstart och framför allt så har vi fler jaktstarka tikar. Vi kan också se en tendens att hundarna fått ett längre förföljande än tidigare. Vi tror att en stor del beror på att vårt jaktsätt har förändrats genom större användning av GPS pejlingar. En oroande tendens som är kopplat till användandet av GPS pejlingar är att det vi nu börjar använda hundar i avel som saknar kontaktsökande med sin förare. Detta kan vara en fara, speciellt med tanke på den starka tillväxt av varg som nu är under uppbyggnad i Sverige.

Pristagarprocent

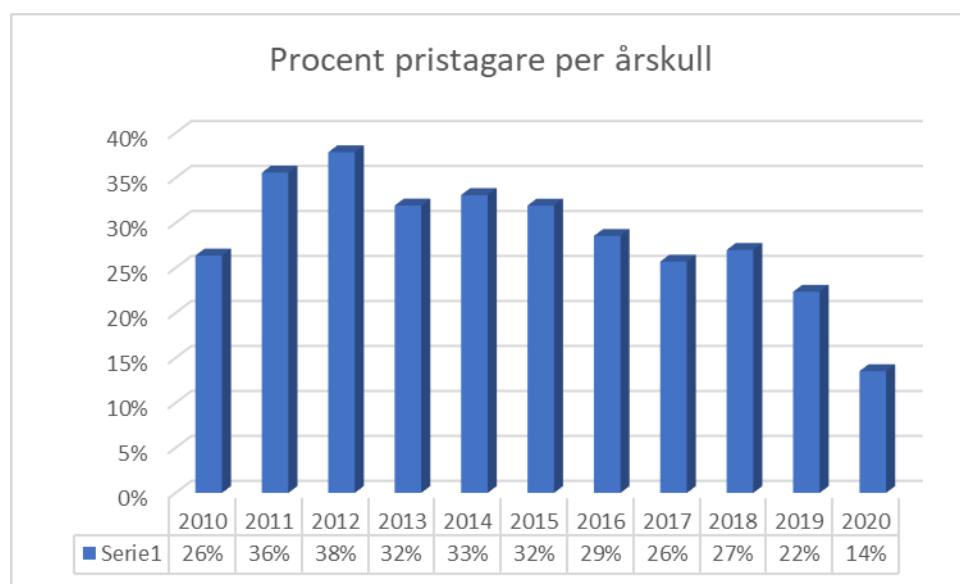
Pristagarprocent har varit ett viktigt nyckeltal för att mäta våra hundars jaktliga status. Vi ser dock att ägare till tik/hane kan genom att välja valpköpare kan påverka avelsresultaten väsentligt. Duktiga hundförare kan göra en stor andel av de hundar som de tränar till pristagare. Därför har pristagarprocenten alltmer börjat ifrågasättas som ett bra mått på den jaktliga genetiska statusen på våra Jämthundar.

Vi ställde frågan i vår enkätundersökning: Vi vill veta hur många av dina fem senaste hundar som är äldre än 2 år som varit startade på jaktprov. Hund 1 är yngsta hunden och hund 5 är äldsta.

Vi kan konstatera att de som svarat på webbundersökningen är de som är lite mer intresserade av jaktprov än medeltalet av jämthundsägarna då procent startade hundar ligger på 65–70% vilket skall jämföras med ca 30% startande i rasgenomsnitt. Slutsatsen vi drar av detta är att vi har en mycket bättre jaktlig genetisk kvalitet än vad måttet procent startade hundar och pristagarprocent visar. Det visar att om hunden bara blir placerad hos en intresserad och engagerad ägare så borde vi kunna nå minst 60% pristagare på jaktprov i rasen.

När man ser detta så inser man även att behovet av ytterligare nyckeltal i avelsarbetet är mycket stort. Vi har därför börjat att ta fram index på varje enskild egenskap som vi bedömer på jaktproven. Egenskapsindexen är mycket svårare att påverka som uppfödare/handhundsägare. De är mer ett direkt mått på hundarnas jaktduglighet och man kan som uppfödare välja de egenskaper som man vill förbättra.

Dock skall det understrykas att det är viktigt att jobba för en så hög pristagarprocent som möjligt då vi därmed breddar avelsbasen och vi får också säkrare egenskapsindex ju fler som startas på jaktprov. Vi har satt ett mål på 35% pristagare av registrerade hundar per årskull. Vi ser en något vikande trend vilket kan bero på ändrade jaktprovsregler samt en minskande älgstam

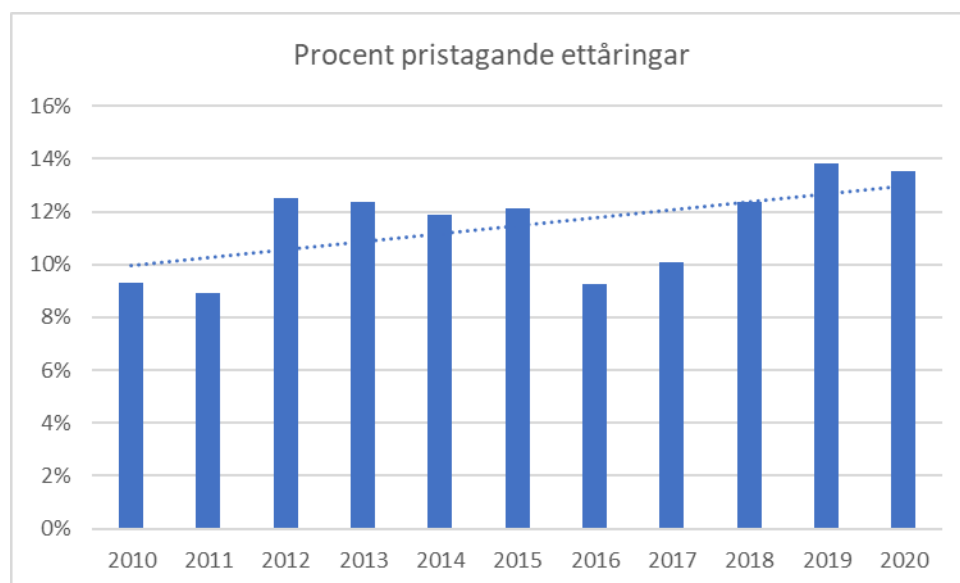

Diagrammet visar procent pristagare per årskull. Källa: Hittaälghund

Analys av hur unga hundar jagar första jakthösten

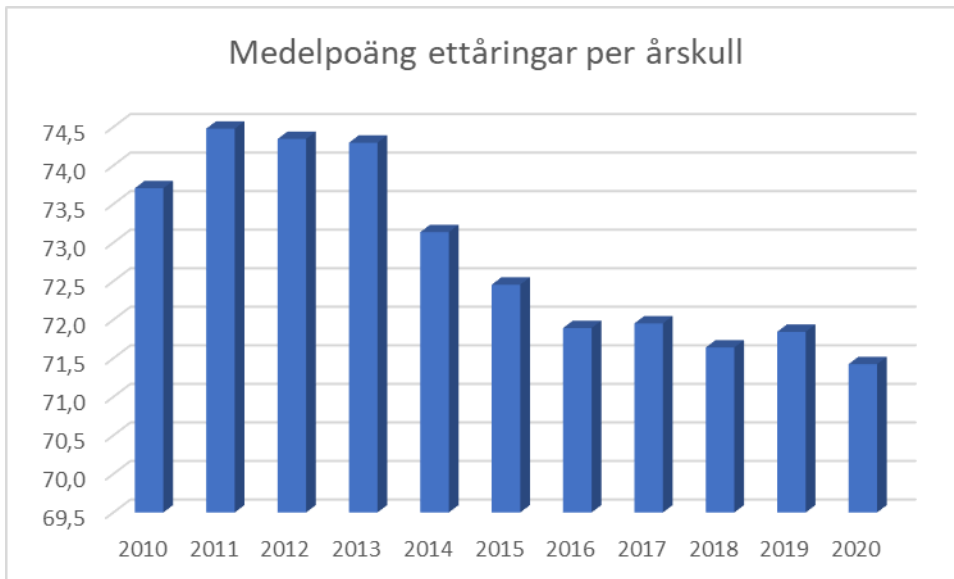
För att analysera våra jaktliga avelsframsteg så mäter vi hur unga hundar jagat första jakthösten. Detta för att miljöpåverkan genom stor träningsdos inte fått full genomslagskraft på hundarna och då kan vi tydligare se de genetiska framstegen.

I nedanstående diagram kan man tydligt se en mycket fin trend mot fler hundar som blir pristagare första hösten.

Andel 1:a pristagare ettåringar. Källa: Hittaälghund

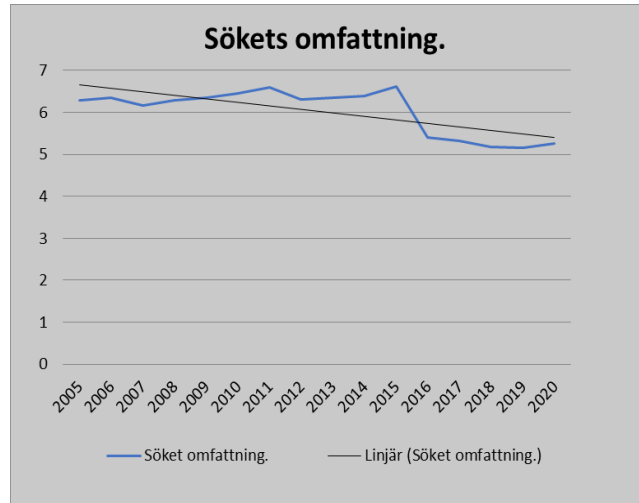
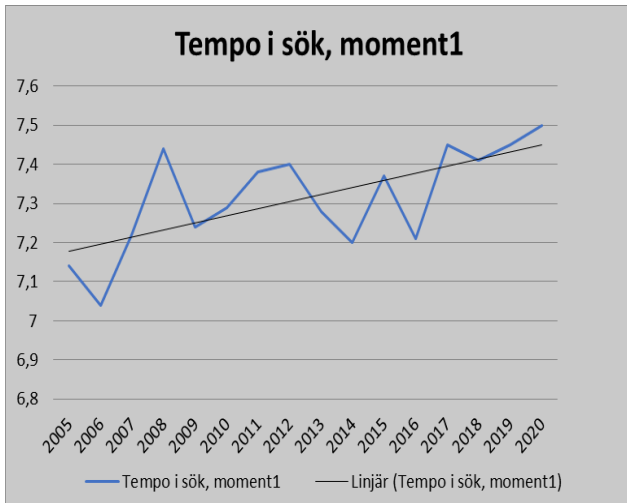
Medelpoängen på jaktproven ger oss en bild om kvalitén på de prisprov som gås. Vi ser att medelpoängen går ner. Det kan hänga samman med en minskande älgtillgång och förändringar i jaktprovreglerna.

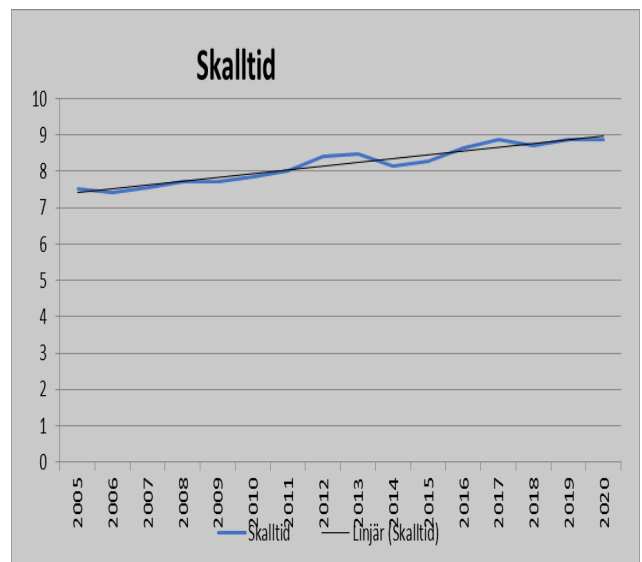
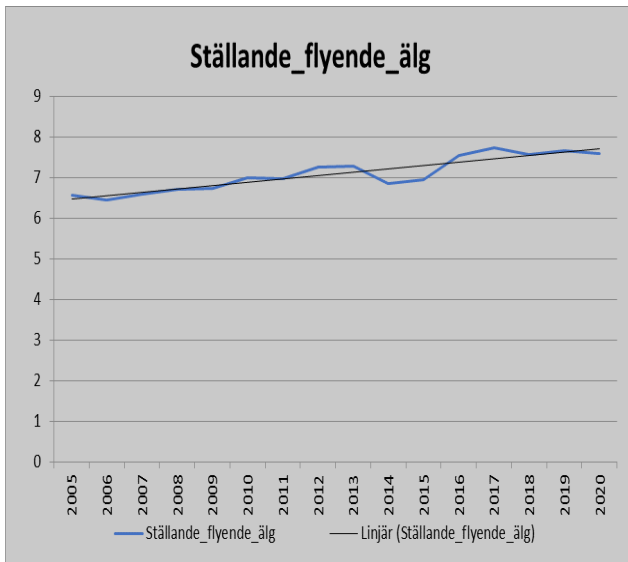
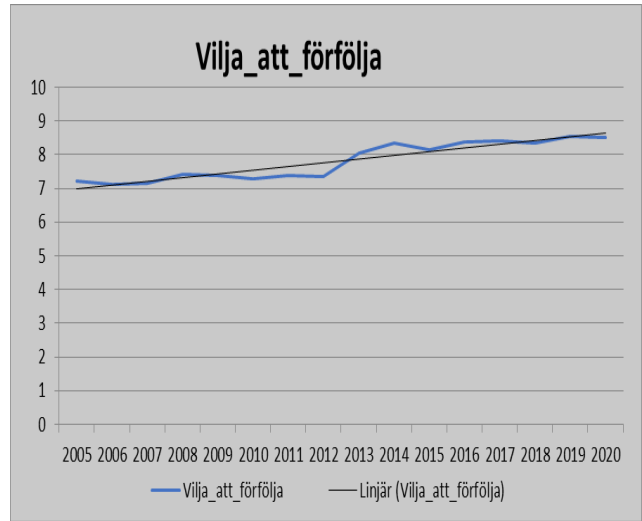
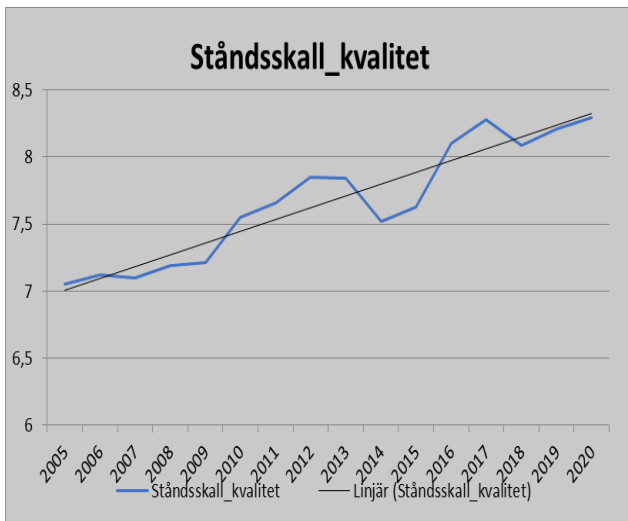
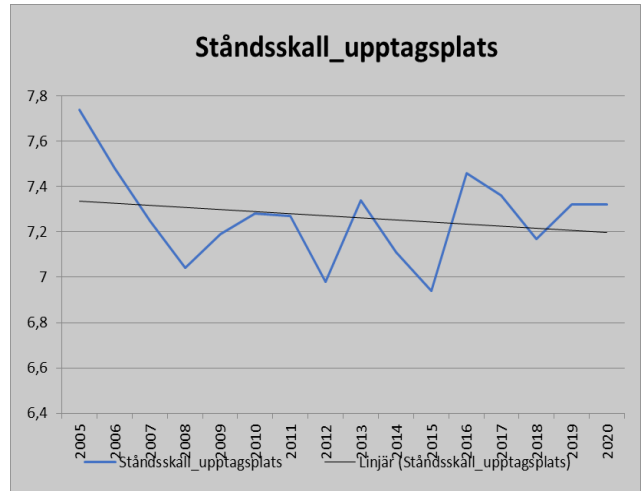
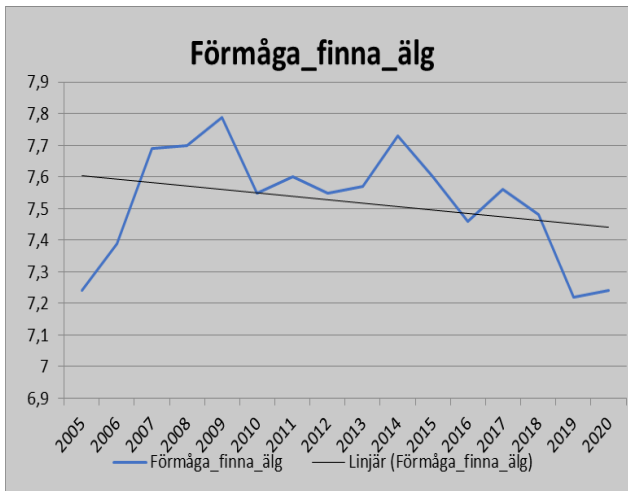
Medelpoäng prisprov. Källa hittaälghund

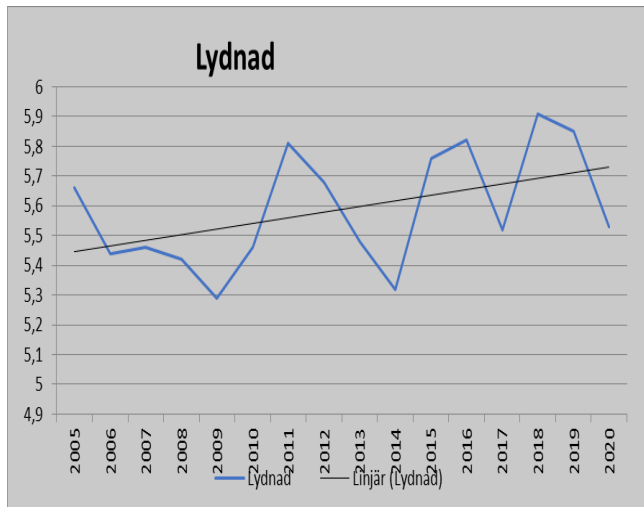
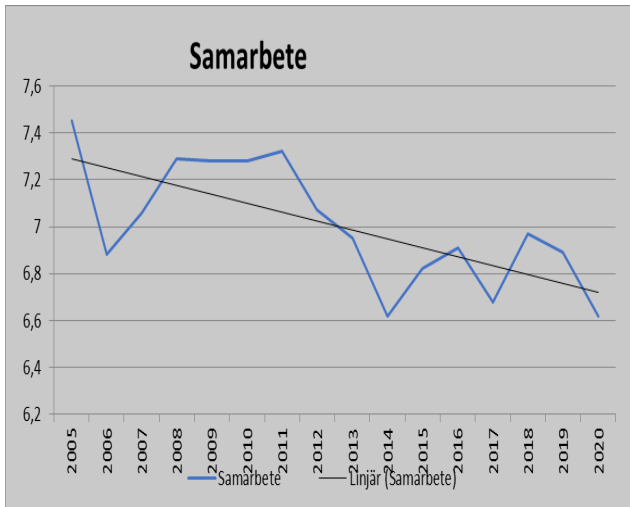
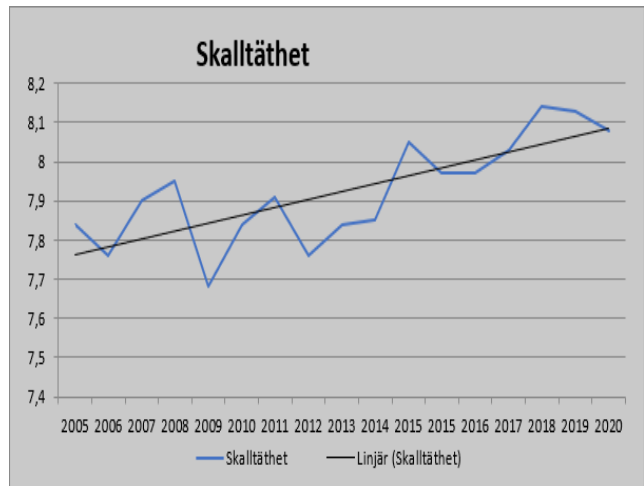
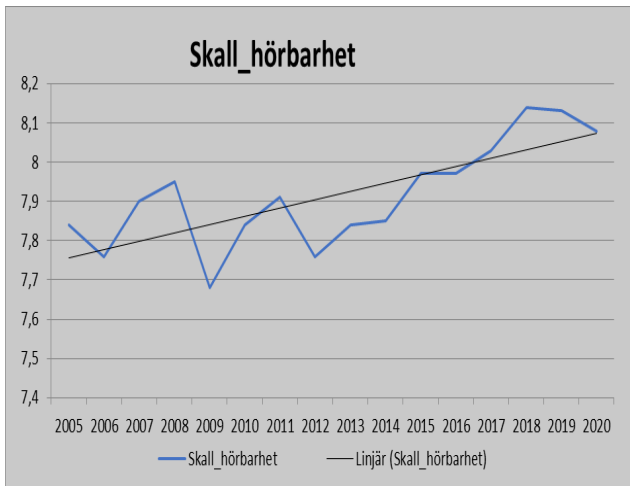
Utvärdering jaktliga egenskaper.

Egenskapspoängen vid jaktproven är också viktiga nyckeltal för att mäta den jaktliga kvalitén hos våra hundar. I dag så har vi fått egenskapsindex på Hittaälghund vilket styr aveln mot hundar med bra egenskaper. Vi har här nedan sammaställt diagram som beskriver utvecklingen på de tolv moment som vi bedömer på jaktproven mätt på ettåringar som tagit 1:a pris på jaktprov. I nedanstående diagram kan man se trender på hur avelsutvecklingen ser ut på de olika egenskaper som vi bedömer på våra jaktprov. Källa till diagram: Hittaälghund.

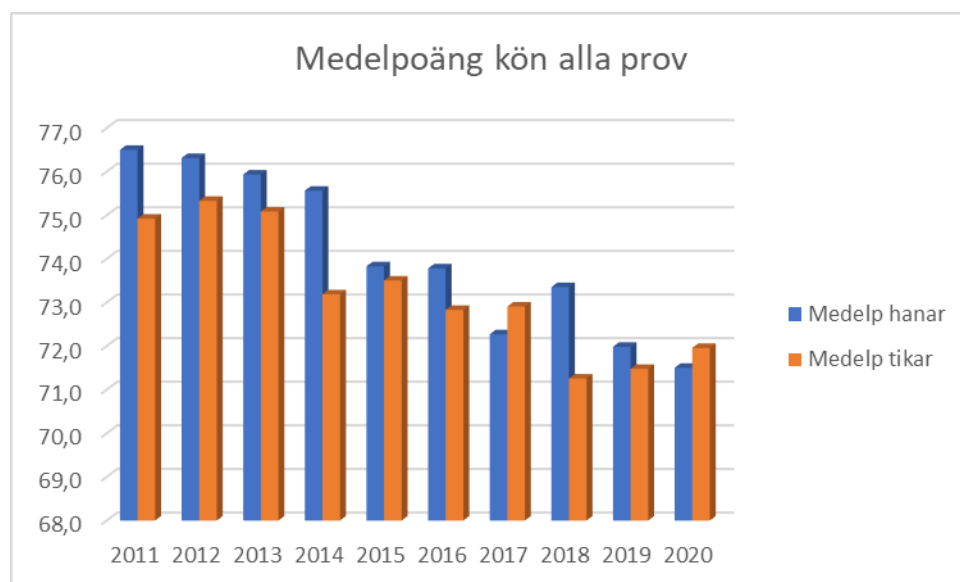

Utveckling jaktliga egenskaper

Sammanfattar man ovanstående så kan man säga att Jämthunden har en aning försämrad utveckling på sökmomenten. Ståndhundsmomenten som ståndskallets kvalitet, ställande av flyende älg och skalltid har en positiv utveckling. Skallets hörbarhet och skalltäthet har också en positiv utveckling. Samarbetet har blivit försämrat och lydningen har en positiv trend. Det är tydligt att Jämthunden har en mycket positiv jaktlig utveckling men vi bör fokusera på att förbättra sökmoment och kanske även vara uppmärksamma på utvecklingen av hundarnas samarbete. Från 2023 så kommer momentet samarbete att bedömas mer uppdelat vilket troligtvis bidrar till att vi lättare kan analysera orsaken till trenden. Jämthundklubben gör varje år en utvärdering av ovanstående statistik som publiceras på hemsida och facebookside. SÄKs databas Hittaälghund har även börjat redovisa index på egenskaperna vilket medfört att större fokus lags på hundarnas poäng på jaktproven och hur de nedärver vissa egenskaper.

Skillnad på jaktliga egenskaper mellan könen

I nedanstående diagram kan man se att medel på egenskapspoäng beroende på kön. Traditionellt sett så har hanarna haft en högre medelpoäng men årskull 2016 och 2020 så har tikarna en högre medelpoäng.

Egenskapspoäng skiljer mellan hane och tik samtliga prov. Källa Hittaälghund

Avelsstrategier

Vi har i dag ett system där vi låter hanar få fem kullar. Innan de får ta mer valpar så skall de utvärderas och de som skall gå vidare i aveln skall avla bättre än rasgenomsnittet. I dag så är rasgenomsnittet 29% pristagare vilket gör att de hundar som skall gå vidare i aveln bör ha en pristagarprocent som ligger över 29%.

Elitlista

Jämthundklubben tar kontinuerligt fram elitlistor där vi presenterar de hanhundar som avlar bättre än genomsnittet och har minst 3 kullar. Där redovisas även indexvärden på hur de avlat varje enskild egenskap vilket gör att tikägare kan matcha sin tiks egenskaper med en passande hane. Vi har även en elitlista för tikar som avlar bättre än rasgenomsnittet.

Utvärdering hur de hundar som får mer än 5 kullar nedärver

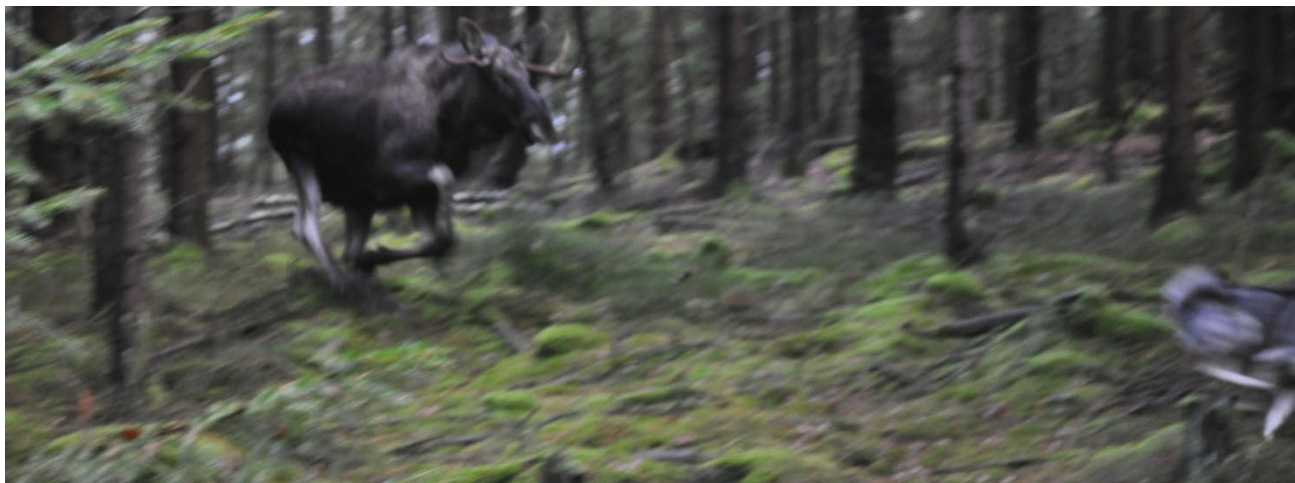
Diagram som visar pristagarprocent på hanar med mer än 5 kullar. Vi ser att hanhundsägarna respekterar våra avelsrekommendationer mycket bra. Endast en hane har mer än 15 kullar. 75% har en pristagarprocent som ligger över vårt krav om 29% för att avla vidare efter 5 kullar.

Jaktliga avelsmål björn.

Det var 33% av de svarande på vår enkät som angav att de jagar björn med sina Jämthundar och 61% av de svarande önskade ett jaktprov på björn. I dag så har vi inte jaktprov på björn inom Svenska Älghundklubben. Men Jämthundar kan starta på björnjaktprov under Plotthundklubbens regi. Den låga tätheten av björn försvårar jaktprov med samma upplägg som för älghundar och stövare mm. Därför görs Plotthundklubbens jaktprov under praktisk jakt i stället. På grund av att säkerheten inte möjliggör bedömning i fält av ståndskallssituationer görs bedömningen med hjälp av hundkamera, GPS och vittnesmål i stället. Bedömningen skall göras av ett domarkollegium där man diskuterar genomförda prov och gör bedömningen utifrån bedömningsmallen för proven. Det finns dock en risk med att låta en stövareklubb anordna jaktprov för Jämthundar då vi kan få in hundar som inte jagar enligt vår jaktliga rasstandard i jämthundsaveln. Vi kan tex. få hundar som väcker eller jagar med drevskall i aveln. Frågan om björnjaktprov har varit uppe på SÄKS årsstämma tidigare och där beslutades att inte SÄK skall anordna jaktprov på björn.

Mentalitet

Det ställs stora mentala krav på våra jämthundar. De skall tåla en attack från en ilsken älg.

Mentaliteten varierar men är inget stort problem. Jämthunden har ansetts vara en lugn och trygg hund som i sitt uppträdande varit välmenande och kontaktsökande. En ökad livlighet har dock gett sig till känna, samtidigt som skalltröskeln har sänkts. Vi bör göra våra exteriördomare uppmärksamma på detta så vi behåller den lugna och trygga jämthund som alla jämthundsägare vill ha.

Exteriör

Avel för exteriör

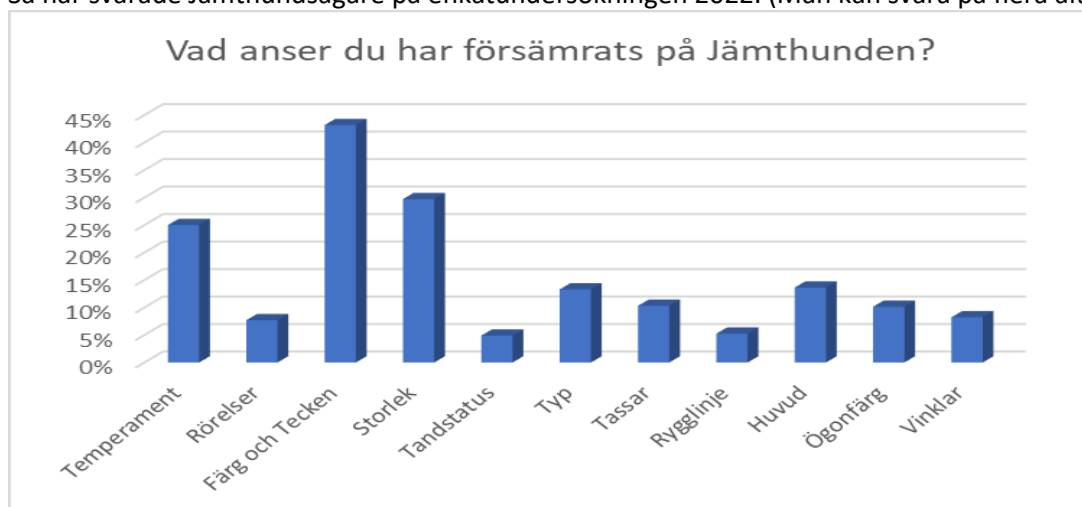
Det finns i dag inte någon direkt uppfödning av jämthundar enbart för utställning eller sällskap utan all uppfödning riktar sig först och främst på att ta fram sunda och starka jakthundar med en rastypisk exteriör. De flesta uppfödare nekar att sälja valpar till folk som inte jagar. Jämthundens användningsområde är älgjakt, vildsvinsjakt och björnjakt. Detta ställer stora fysiska krav på styrka, spänst och uthållighet men det ställer också stora mentala krav på hundarna. Vi vill ha hundar som lugnt står kvar och skäller trots att hunden blir utsatt för angrepp från älgen, vildsvinet eller björnen. Hundarna skall sedan vara så lugna att de fungerar socialt som familjehundar under den tid då de inte jagar.

Jämthunden skall ge intryck av kraft med ändå stor smidighet. Kroppsformen skall vara rektangulär och rygglinjen skall ge intryck av god resning. Rörelserna skall vara vägvinnande. Kroppen får inte verka för lång eller för tung.

Insamlade åsikter

Åsikter angående exteriör som kommit in från uppfödare, medlemmar och domare från vår enkätundersökning.

Så här svarade Jämthundsägare på enkätundersökningen 2022. (Man kan svara på flera alternativ)

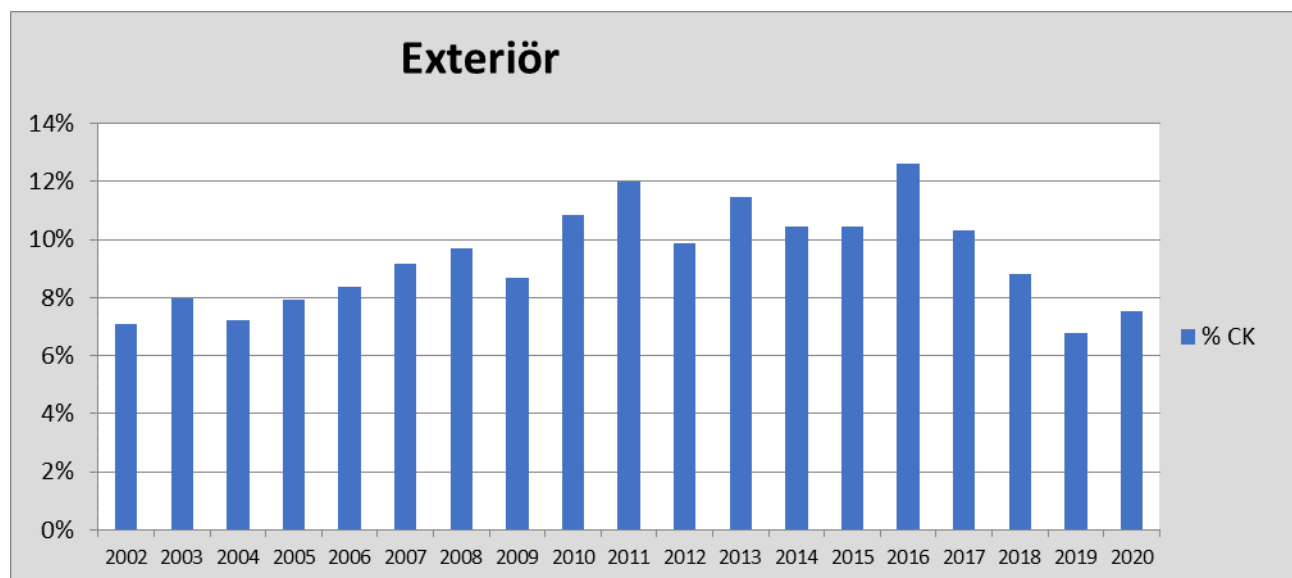

Tandstatus

Jämthunden har bra tandstatus. Det förekommer att det saknas tänder men detta är inte något stort problem.

Exteriör kvalitet

För att mäta rasen exteriöra kvalitet så tittar vi på andelen ck per årskull.

Ovanstående diagram visar andelen CK i olika årskullar. Källa Hittaälghund

Mål

- Att rasen skall nå över 15% CK i genomsnitt bland hundar som är 5 år.

Tidsplan och målbeskrivning exteriör.

- Att avla fram ståndhundar med stora jaktliga kvaliteter och samtidigt ha en bred avelsbas kräver att man även använder hundar med mindre exteriöra fel i aveln. För att ändå göra framsteg på den exteriöra sidan så krävs en fortbildning av uppfödarna så att man inte använder hundar med samma fel tillsammans i aveln.
- En stor individkännedom krävs av avelsrådgivare och uppfödare. Man bör även höja statusen för utställningarna och förklara för jägarkåren hur viktiga utställningarna är för att vi även skall få fram starka jakthundar.
- Exteriöra detaljer skall fortlöpande påverkas genom kontinuerliga målbeskrivningar till exteriördomarna. Fokus bör riktas mot att förbättra färg, storlek, längd, rörelser, bakbensvinkling, för tunga hundar, öppna svansar.
- Regelbundet återkommande konferenser för exteriördomarna vart 5:e år och rasklubbens och specialklubbens uppföljning skall inom en period på 10 år närmat oss avelsmålet som är fler hundar enligt standardens riktlinjer.

Hot

Det största hotet mot en positiv utveckling av löshundsjakten med Jämthund är vargens stora tillväxt. Det är nu i stort sett omöjligt att bedriva löshundsjakt på enorma områden i Sverige utan att riskera hundens liv. Detta kan i sin tur påverka intresset från många jägare att investera i nya jämthundar. Vi har också ett växande hot från extrema falanger inom miljörelsen och djurrättsorganisationer som lobbar för att stoppa löshundsjakten. Och vi ser också en minskande älgstam som ett problem då färre hundar kan nyttjas fullt ut.

Källor

Källor till detta dokument är Svenska Älghundklubbens avelsprogram Hitta älghund, Svenska Kenneklubbens Avelsdata, tidigare RAS dokument, SÄKs domarkompendium, SÄKs hemsida, Jämthundklubbens hemsida, Jämthundsklubbens och SÄKs enkät.